

آفتاب

شعر و سرفارسی

www.ketab.ir

مؤلفان:

سیده فرحناز امامی - نسرین جعفری - رقیه سهرابی

سید محسن عظیمی - دکتر حسنعلی محمدی

مدرسین دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهر ری

عنوان و نام پدیدآور: آفتاب شعر و نثر فارسی: مولفان: فرحناز امامی... [و دیگران]

مشخصات نشر: تهران، فرتاب: قم: ظفر، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری: ۴۰۸ ص

شابک: ۹ - ۵۷ - ۷۹۶۴ - ۷۹۸ - ۹۶۴

وضعیت فهرست: فیا

فهرست نویسی:

یادداشت: مولفان فرحناز امامی، نسرين جعفری، رقيه سهرابی، محسن عظیمی، حسنعلی محمدی.

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: ادبیات فارسی - ایران - تاریخ و نقد

موضوع: نقد ادبی - ایران

شناسه افزوده: امامی، فرحناز، ۱۳۳۳ -

رده‌بندی کنگره: PIR ۳۷۵ / ۱۷۱۳۹۰

رده‌بندی دی‌رجی: ۸۱۰ / ۸

شماره کتابشناسی ملی: ۲۱۶۰۷۳۷

انتشارات فرزاد

آفتاب شعر و نثر فارسی

سیده فرحناز امامی - نسرين جعفری - رقيه سهرابی

سید محسن عظیمی - دکتر حسنعلی محمدی

مدرس‌ان دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهر ری

فرتاب

ظفر

حامد الحسینی

محمد قلی‌زاده

اول ۱۳۹۰

۳۰۰۰ نسخه

زالال کوثر

۹ - ۵۷ - ۷۹۶۴ - ۷۹۸ - ۹۶۴

ناشر:

ناشر همکار:

طراحی جلد:

صفحه‌آرایی:

نوبت چاپ:

شمارگان:

چاپ:

شابک:

قیمت: ۶۰۰۰ تومان

مرکز بخش: تهران - فلکه دوم تهرانپارس - خیابان‌ناهدی - خیابان زهدی پلاک

۱۵۱ - دفتر انتشارات فرتاب تلفن: ۷۷۷۸۱۷۳۴ همراه: ۰۹۱۲۱۸۹۶۴۲۲

قم: نشر ظفر - ۰۹۱۲۱۵۳۴۱۳۵

حق چاپ محفوظ است

فهرست مطالب

۱۱	پیش گفتار
۱۵	آشنایی با ادبیات فارسی
۱۷	ادبیات چیست؟
۱۹	انواع ادبی
۲۲	انواع نثر
۲۴	انواع جدید نثر
۲۵	نظم و شعر
۲۹	قالب‌های شعر فارسی

بخش اول شعر و نثر کهن پارسی

۴۷	رودکی
۵۲	خواجہ نظام الملک
۵۶	فردوسی
۶۵	عنصر المعالی
۶۹	حکیم ناصر خسرو قبادیانی
۷۹	خسبام
۸۳	ابوالفضل بیهقی
۹۱	نظامی
۹۸	ابوالفضل میبدی
۱۰۰	خاقانی
۱۰۴	نصرالله منشی
۱۱۲	سعدی
۱۲۱	عظاملک جوینی
۱۲۴	عطار نیشابوری
۱۳۶	مولوی
۱۴۶	نجم الدین رازی

حافظ	۱۵۵
جامی	۱۶۰
صائب	۱۶۴
محتشم کاشانی	۱۶۷
قائم مقام فراهانی	۱۷۱

بخش دوم: (۱) شعر پرشور معاصر

شعر پرشور معاصر	۱۷۷
ملک الشعرای بهار	۱۷۹
فرخی یزدی	۱۸۰
پروین اعتصامی	۱۸۲
نسیم شمال	۱۸۳
عشقی	۱۸۵
علی اکبر دهخدا	۱۸۷
لاهوری	۱۸۹
فریدون توللی	۱۸۹
شمس کسمایی	۱۹۱
احمد رضا احمدی	۱۹۳
نمونه‌هایی از شعر نیمایی	۱۹۴
فروغ فرخزاد	۱۹۶
سهراب سپهری	۱۹۷
اخوان ثالث	۱۹۸
احمد شاملو	۲۰۰
احمد رضا احمدی	۲۰۱
حمیدی شیرازی	۲۰۲
فریدون مشیری	۲۰۴
هوشنگ ابتهاج	۲۰۶
سیاوش کسرائی	۲۰۷
رهی معیری	۲۱۲

فہرست مطالب ☆ ۷

۲۱۳	سیمین بہبہانی
۲۱۳	ہادی رنجی
۲۱۴	شہریار
۲۱۸	مہرداد اوستا
۲۱۹	دکتر مظاہر مصفا
۲۲۰	عبدالجبار کاکایی
۲۲۲	قیصر امین پور
۲۲۳	حمید سبزواری
۲۲۴	علی معلم
۲۲۶	مشفق کاشانی
۲۲۶	ساعدا باقری
۲۲۷	موسوی گرمارودی
۲۲۸	مرحوم دکتر سید حسن حسینی
۲۲۹	سلمان ہراتی
۲۳۰	فاطمہ راکمی
۲۳۰	صدیقہ وسمتی
۲۳۱	محمد علی بہمنی
۲۳۲	سہیل محمودی
۲۳۲	علیرضا قزوہ
۲۳۳	نصر اللہ مردانی
۲۳۴	علی اکبر شرفی
۲۳۵	حسنعلی محمدی

بخش دوم: (۲) نثر پر نور معاصر

۲۴۱	نثر پر نور معاصر
۲۷۳	محمد علی جمالزادہ
۲۷۵	جلال آل احمد
۲۷۸	نمونہ سفرنامہ / جلال آل احمد
۲۸۱	دکتر علی شریعتی

۲۸۴	نمونه نثر داستانی معاصر / صادق هدایت
۲۸۹	نمونه نثر طنزآمیز / علی اکبر دهخدا
۲۹۱	نمونه نثر تحلیلی / دکتر محمدجعفر محجوب
۲۹۵	نمونه نثر انتقادی / دکتر غلامحسین یوسفی
۲۹۹	نمونه نثر تعلیمی / دکتر محمدعلی اسلامی ندوشن
۳۰۴	نمونه نثر فلسفی / علامه حسن‌زاده آملی
۳۰۷	نمونه نثر ادبیات پایداری / دکتر مصطفی چمران

بخش سوم: دانش‌های ادبی

۳۱۳	- آرایه‌های ادبی
۳۱۳	سخن ادبی
۳۱۴	بدیع
۳۱۴	انواع جناس
۳۱۶	انواع سجع
۳۱۷	موازنه
۳۱۷	ترصیع
۳۱۷	تکرار
۳۱۸	بدیع معنوی
۳۱۸	تشبیه
۳۲۰	تناسب (مراعات نظیر)
۳۲۱	ایهام
۳۲۱	حسن تعلیل
۳۲۲	مبالغه و اغراق
۳۲۲	تضاد (طباق یا مطابقه)
۳۲۲	پارادوکس (تناقض)
۳۲۳	حسن آمیزی
۳۲۳	تلمیح
۳۲۳	تضمین
۳۲۴	لف و نشر

۳۲۵	استعاره
۳۲۶	حقیقت و مجاز
۳۲۷	قرینه لفظی و معنوی
۳۲۷	کنایه
۳۲۹	نامه نگاری
۳۴۰	ویرایش
۳۴۵	گونه‌های ویرایش
۳۵۰	نشانه‌گذاری و شیوه‌ی آن
۳۵۷	مقاله نویسی
۳۶۵	گزارش نویسی
۳۶۹	درست نویسی:
۳۷۷	دراز نویسی:
۳۸۰	زبان‌شناسی و دستور زبان فارسی
۳۸۰	واج:
۳۸۲	واژه:
۳۸۳	جمله‌ی مستقل
۳۸۳	جمله:
۳۸۶	فعل و ویژگی‌های آن
۳۹۳	ویژگی‌های اسم
۳۹۴	ضمیر
۳۹۷	گروه قیدی:
۳۹۹	گروه اسمی
۴۰۲	نقش نماها
۴۰۵	منابع و مأخذ

پیش‌گفتار

جلوه و ظهور آدمی در پرتو فرهنگ ممکن می‌شود و فرهنگ از ادب نشأت می‌گیرد. ادبیات منشأ ظهور و بروز انسان در پهنه‌ی زمان و در فضای جاودانگی و هستی‌پذیری اوست. خلقت آدمی بر مبنای فطرت خدادادی، جلوه‌ها و نمودهای متفاوتی دارد که متعالی‌ترین آن‌ها را باید در فرهنگ و ادب و تاریخ ملت‌ها جست‌وجو کرد.

فطرت آدم بسان آفتاب	پرتو افشانی نماید بی حساب
«آدمی را آدمیت لازم است»	تا شود پر نور همچون ماهتاب
گر دلت دریای پاکی‌ها بود	نور افشان می‌شوی چون در تاب

(ح.م. پرواز)

آری آفتاب ادب فارسی پیوسته بر آسمان وجود ایران زمین پرتو می‌افشاند و از دیر باز این قطعه از جهان خاکی با معنویت و عشق و هنر کوشیده تا خود را فرهنگ‌مدارانه در حلقه‌ی آدمیان استوار دارد و در پیوند با جهانیان محکم و پایدار باشد.

زبان و ادبیات فارسی اگر چه در گذر زمان دستخوش حوادث و اتفاقات نابهنجار بوده است اما صبورانه به راه خویش ادامه داده و توانسته خود را از همه‌ی گزندها در امان داشته، راه خود را بپیماید.

هنوز هم آفتاب جمال رودکی، فردوسی، حافظ، سعدی، مولانا و دیگران بر سر این ملک می‌تابد و هنوز هم قصه‌ها و روایت‌های بیهقی، نصرالله منشی و دیگران در جان و دل این مردم نور افشانی می‌کند. آنچه موجب تأسف و دردمندی است، اختلاط ناهمگون ظلمت‌ها و غفلت‌ها با زبان دربار در است، به گونه‌ای که این پیوندهای ناهنجار، ادب و هنر ما را به جایی کشانیده که به شکل سایه روشن به آن می‌نگریم و درخشش تابناک و خالصانه‌ی آن را امروز دیگر شاهد نیستیم.

هجوم فرهنگ و هنر بیگانه از گذشته تاریخ زبان فارسی تاکنون همیشه باعث یأس و دلمردگی ما شده و می‌شود؛ ولی خدا را سپاس که اگرچه به شدت و حدت تمام، ادب و فرهنگ ما همیشه مورد حمله بوده و هست، دل‌های پاک عاشقان شعر و ادب فارسی، حافظ و حامی و ناجی آن بوده و هستند و به عبارت کوتاه، تا وقتی شعر و غزل و قصه و حکایت می‌گوییم و می‌سراییم هستیم و خواهیم بود و همچنان چون آفتاب می‌درخشیم.

مجموعه‌ی حاضر با عنوان «آفتاب شعر و نثر فارسی» با این امید و انگیزه تهیه و تدوین گردیده تا خدمتی در راه همراهی با فرهنگ و هنر و ادب پارسی باشد و نمونه‌ای مختصر از درختی بارور در طول تاریخ حیات این زبان، برای بهره‌مندی آنانی که دوستار این فرهنگ و هنر و خواهان این ادب و اندیشه هستند و خواهند بود.

کوشیده‌ایم با ساختاری تازه و نو این مجموعه را ارائه نماییم. در بخش اول علاقه‌مندان با قله‌های شعر و نثر کهن پارسی آشنا می‌شوند و در بخش دوم با سرآمدان شعر و نثر جدید و نو همراه می‌گردند تا در نهایت بتوانند پیوندی پایدار میان سنت و نوآوری برقرار نموده، از تمامی دریای ادب پارسی در و مروارید شاهوار صید نمایند.

تنها تفاوتی که در ارائه این دو بخش مشاهده می‌شود آن است که بخش معرفی ادیبان گذشته به شکل انفرادی صورت پذیرفته؛ یعنی به طور مجزا هر شاعر و

نویسنده مورد بررسی قرار گرفته ولی در بخش دوم به دلیل فراوانی تعداد شاعر و نویسنده به گونه‌ای تحلیل‌وار به شعرا و نویسندگان در دو قسمت «شعر پر شور معاصر» و «نثر پر نور معاصر» پرداخته‌ایم و ضمن شناساندن انواع شعر و نثر دوره معاصر، شعرا و نویسندگان را معرفی نموده‌ایم.

در بخش سوم هم خواسته‌ایم خوانندگان گرامی را با دانش‌های گوناگون ادبی همچون نامه نگاری، ویرایش، نشانه‌گذاری، مقاله‌نویسی و گزارش، نگارش و خط فارسی و نکات دستوری و آرایه‌های مهم ادبی بیشتر آشنا نماییم تا دریافت بهتر و زیباتری از پرتوهای این آفتاب داشته باشند.

شیوه نگارش و ویرایش این مجموعه بیشتر مطابق دستورالعمل‌های کتاب‌های درسی و آموزشی صورت گرفته و تلاش کرده‌ایم وحدت و هماهنگی لازم را در این خصوص به کار ببریم و از پراکندگی دوری کنیم.

در سرآغاز شناساندن و معرفی بزرگان ادب کهن پارسی، ابیاتی را آورده‌ایم که بیان‌کننده‌ی ویژگی و علت شاخص بودن آن شاعر یا نویسنده می‌باشد. تعدادی از ابیات سروده همکارمان آقای حسنعلی محمدی (ح.م. پرواز) است و تعدادی را از مثنوی معروف به (خانقاه شمس) مرحوم محمد حسین شهریار انتخاب نموده‌ایم و در همین جا خوانندگان بزرگوار را به این مثنوی عجیب و شگفت در دیوان شهریار شعر پارسی ارجاع می‌دهیم.

برای تنوع بیشتر خواستیم تا تصاویری از بزرگان ادب گذشته و معاصر در این مجموعه درج گردد تا خوانندگان دلپسند و زیبا بین حفظ و لذت بیشتری ببرند و دیدگان پر فروغشان شور و شغف بیشتری را دریابد.

در پایان با آگاهی از این که حتماً کارمان بدون نقص نخواهد بود از بزرگان، استادان و گرامیان خواننده خواهان اغماض و بخشش هستیم و خود را نیازمند الطاف و راهنمایی‌های شما خوبان می‌دانیم.

شاید بهترین استعاره برای ادبیات فارسی حقیقتاً واژه‌ی «آفتاب» باشد.

امیدواریم این آفتاب هم چنان که تابیده، در آینده نیز پرتو افشان و تابان باشد. این چنین باد

شمس تبریزی که نور مطلق است آفتاب است و ز انوار حق است
با تقدیم بیت بالا از مولانا به همه شما شاد باش و سلامت باد می‌گوییم.

دلشاد و سعادت‌مند باشید

مؤلفان - تیر ماه ۱۳۹۰